

Bijlage 1: Over wolven en leren, wolfwerende afrasteringen en predatiegedrag

Waarom passeren wolven wolfwerende afrasteringen?

Het leervermogen van wolven kan (mede) aanleiding zijn voor gevaarlijke situaties

Op verzoek van de Stichting: Wijs met wolven volgt hier een korte toelichting over hoe wolven leren en de gevolgen van dit leren als het gaat om het overwinnen van wolfwerend raster dat aan de eisen van Bij12 voldoet. In principe is voor wolven het in aanraking komen met stroom een aversieve (vervelende) ervaring. Er wordt verwacht dat deze aversieve ervaring de wolven ervan weerhoudt door het raster te gaan. Maar hierbij is niet alleen de heftigheid van de pijnprikkel bepalend. De motivatie wordt ook beïnvloed door leerervaringen, waarbij eerder succes, voorspelbaarheid en controleerbaarheid een grote rol spelen. Daarnaast wordt de motivatie mede gestuurd door emotionele systemen en de aanwezigheid van soortgenoten. Al deze factoren maken dat het een logische ontwikkeling kan zijn dat wolven een wolfwerend raster toch steeds vaker gaan 'overwinnen'.

Wanneer een wolf na een langere periode van succesvol vee jagen geconfronteerd wordt met bijvoorbeeld een hogere en/of meer stroom genererende afrastering, hoeft deze poging om de dieren te stoppen niet te leiden tot afhaken van de jacht om vee te vangen. De wolven zijn inmiddels gewend dat ze onder of boven de afrastering langs kunnen. Als dat bij een nieuwe afrastering in dezelfde context onmogelijk lijkt is de kans groot dat de dieren meer moeite gaan doen om hun doel te bereiken (dit heet in de leertheorie de uitdovingsweerstand). De wolfwerende afrastering zal dan ondanks juiste plaatsing én voldoende stroom in veel gevallen de wolf niet meer tegenhouden. Onderzoek in Slovenië heeft al aangetoond dat wolven op plekken waar ze eerder succesvol hebben kunnen jagen niet of nauwelijks te stoppen zijn met wolfwerend raster waar goed stroom op staat.

Schapen jagen is onderdeel van prooigedrag, welke zelfbelonend is en in de hersenen het emotioneel systeem van het Seeking Systeem triggert (zie Neurowetenschapper Panksepp). Er komen tijdens het uitoefenen van dit gedrag hormonen vrij die een 'goed' gevoel geven. Als een wolf kan zien/ruiken/horen dat er aan de andere kant van het wolfwerend raster schapen lopen, dan verhoogt dat alleen al de motivatie om er bij te komen. Zeker als wolven al ervaring hebben met schapen jagen/eten. Ook soortgenoten spelen een rol in verhogen van de motivatie. In roedelverband kan door gedragssynchronisatie de opwindning toenemen en kunnen wat schuchtere dieren toch het raster overwinnen omdat ze het soortgenoten hebben zien doen; dit heet sociaal leren.

Is de wolf eerder met stroom in aanraking geweest dan zal er sprake zijn van angst. Wetenschapper Panksepp heeft aangetoond dat angst een verminderde pijnsensatie geeft. Als een wolf dan eenmaal geleerd heeft dat hij er onder, dwarsdoor of overheen kan zal hij ondanks flinke stroom toch een poging gaan wagen om er door te komen. Lukt dat en kan hij na de pijn alsnog genieten van jagen/eten dan is de kans groot dat het gedrag zich herhaalt.

Leertechnisch gezien is iedere keer dat het lukt om door de omheining heen te breken en daarna schapen te jagen/eten de bekrachtiger die het gedrag in stand houdt. Uiteraard zijn er ook situaties/rasters waarbij het niet lukt om er doorheen te komen. Dit leidt zelden tot demotivatie, want het lukt ergens anders wel. Uit diverse onderzoeken weten we dat een beloningsschema waarbij een dier wisselend succes heeft, garant staat om het gedrag voort te zetten en vol te houden, ook al lukt het soms niet. De aanhouder wint. In de leertheorie wordt dat een variabel bekrachtigingsschema genoemd.

Uit eigen observatie weet ik dat werkhonden die voor politiewerk getraind worden en hoog in hun motivatie zitten in bepaald gedrag niet of nauwelijks te stoppen zijn, zelfs niet als de geleiders met stroombanden,

varkensprikkers en andere middelen een poging doen. Zodra de honden weten welk voordeel het gedrag gaat opleveren is hun motivatie zo hoog dat ze soms al gillend van de pijn toch 'doorzetten'. Juist dit doorzetten ondanks de pijn leert de dieren dat de onaangename ervaring te verdragen is. Vaak zie je dat ze daarna door bijvoorbeeld snelheid te maken de pijnervaring kunnen verkorten en eerder hun doel bereiken. De dieren zitten dan in een voor hen voorspelbare en controleerbare situatie; dit is bij verschillende diersoorten aangetoond en vergelijkbaar met de situatie bij wolven. De verminderde pijnsensatie en weten hoe je er snel door kunt komen verhogen de kans op het nemen van wolfwerende rasteren.

Bronnen:

Applied Animal behavior Science 144(2013) Farm characteristics in Slovene wolf habitat related to attacks on sheep,
Diederik van Liere, Cathy Dwyer, Dusanka Jordanc, Andrea Premik-Banic, Ales Valencice, Drago Kompanec, Natasa Siardc

Affective Neuroscience The foundations of Human and Animal emotions, Jaap Panksepp Oxford University Press 2005

Zorgen om prooivangstgedrag van de wolf in Nederland

Inleiding

Als particuliere schapen- en ponyhouder ben ik, ondanks mijn genomen voorzorgsmaatregelen om de wolf buiten mijn weide te houden, bezorgd voor mijn schapen en pony's. Als gedragsdeskundige die zich verdiept in het gedrag van o.a. wolven maak ik mij zorgen om het prooivangstgedrag van (een deel) van de wolven in Nederland.

Voedselpatroon van de roedels wolven in Nederland is potentieel risico

Wolvenwelpen krijgen in de eerste maanden van hun leven voedsel aangeboden van ouders en andere roedelleden. Idealiter zijn dit wilde prooidieren zoals hert, zwijn, konijn enz. Onderzoek in andere landen heeft tot nu toe uitgewezen dat deze wilde dieren het hoofdvoedsel zijn van de wolf. Er is ook bekend dat wolven die zich nog niet gevestigd hebben maar op doorreis zijn, vaker een landbouwhuisdier grijpen.

In Nederland blijkt echter dat gevestigde roedels opvallend vaak schaap, pony, geit en ander vee op het menu hebben staan. De reden hiervoor laat ik buiten beschouwing. Waar ik aandacht voor wil vragen zijn de mogelijke gevolgen als een roedel wolven vee als voornaamste of veel gegeten prooi heeft.

Onderzoek bij mensen, varkens en honden heeft aangetoond dat in de baarmoeder de foetus via het inslikken van kleine hoeveelheden vruchtwater 'leert' welk eten onderdeel is van het dagelijks menu. Bij mensen heeft een onderzoek laten zien dat de foetus wortels lekkerder vond dan boerenkool. Er is geen enkele reden te bedenken waarom dit proces van voedselvoorkeur aanleren in de baarmoeder bij een wolven foetus niet zou gebeuren.

Wolven met voorkeur voor vee eten

Het lijkt er dus op dat er na de geboorte al een blueprint aanwezig is aangaande voedselvoorkeur. Wordt deze blueprint bevestigd tijdens de eerste levensmaanden van de wolvenwelp dan is het risico groot dat het dier een voorkeur gaat ontwikkelen voor vee. Dan is het geen kwestie meer van 'noodzakelijk' vee eten door o.a. gebrek aan kennis waar 'wilde' prooi zich bevindt, maar dan gaan wolven actief zoeken naar landbouwhuisdieren zelfs als er wilde dieren voorhanden zijn.

Als we dit verder doortrekken dan is het theoretisch mogelijk dat er in Nederland wolven opgroeien en die vervolgens de wijde wereld intrekken terwijl ze van nature geneigd zijn landbouwhuisdieren als voornaamste prooi te hebben. Dan betreft het ook nog eens dieren die door ervaring geleerd hebben dat vee een makkelijke prooi is. Deze wolven zijn dan steeds minder makkelijk tegen te houden of te verjagen. O.a. onderzoek in Slovenie heeft dit laten zien.

Extinction Burst

Na een langere periode van succesvol vee jagen kunnen pogingen om de wolf hierin te stoppen, door het alsnog plaatsen van een betere (lees: hoger, meer stroom enz) afrastering, aanleiding zijn tot extinction burst/uitdovingsweerstand. De wolven zijn gewend dat ze onder of boven de afrastering langs kunnen, als dat bij een nieuwe afrastering in dezelfde context onmogelijk lijkt is de kans groot dat de dieren meer moeite gaan doen om hun doel te bereiken. De nieuw geplaatste wolfwerende afrastering zal dan in veel gevallen niet meer voldoende zijn. Door de hoge motivatie/frustratie zal de wolf harder gaan proberen om over of onder de

afrastering te komen. Een hogere motivatie verhoogt ook de pijndrempel. Die factoren samen kunnen dan alsnog tot succes leiden. Dierentuinen weten uit ervaring dat zelfs na jarenlange vruchteloze pogingen om uit een verblijf te komen de dieren alsnog succesvol zijn als hun motivatie om te ontsnappen verhoogt is. Een klassiek voorbeeld bij een andere diersoort was de ontsnapping van Bokito die door zijn hoge motivatie toch een 'onmogelijke' barrière wist te overwinnen.

Lange termijn gevolgen

Als wolven in Nederland leren dat dieren, zoals schaap en paard, de 'natuurlijke' voedselbron is kan dit verstreckende gevolgen hebben. Als nakomelingen van deze wolven Europa intrekken zal ook in andere landen het aantal slachtoffers onder landbouwhuisdieren toenemen. Om dit geschetste scenario te voorkomen én om draagvlak voor de aanwezigheid van de wolf te behouden zal er in Europa én in Nederland ander beleid moeten komen aangaande het samenleven met de wolf.

© [REDACTED] Sociotherapeut, gedragstherapeut voor dieren, diertrainer, [REDACTED]

Flavor Sensing in Utero and Emerging Discriminative Behaviors in the Human Fetus, Beyza Ustun, Nadja Reissland, Judith Covey, Benoist Schaal, and Jacqueline Blisset

Perinatal Flavour Learning and Adaptation to Being Weaned: All the Pig Needs Is Smell, Marije OosIndjer, J. Elizabeth Bolhuis, Kristina Simon, Henry van den Brand, Bas Kemp

Early Flavor Learning and Its Impact on Later Feeding Behavior, Gary K. Beauchamp and Julie A. Mennella Monell Chemical Senses Center, Philadelphia, PA, USA

Perinatal Olfactory Learning in the Domestic Dog, Peter G. Hepper and Deborah L. Wells

Canine Behaviour Centre, School of Psychology, Queens University Belfast, Belfast BT7 1NN, United Kingdom

Farm characteristics in Slovene wolf habitat related to attacks on sheep, Diederik van Liere, Cathy Dwyerb, Dusanka Jordanc, Andrea Premik-Banicd, Ales Valencice, Drago Kompanc, Natasa Siardc

A review of wolf predation in Southern Europe: does the wolf prefer wild prey to live stock, Alberto Meriggi, Sandro Lovari Journal of Applied Ecology 1996

Prey selection and dietary response by wolves in a high-density multi-species ungulate community, Luca Mattioli, Claudia Capitani, Andrea Gazzola, Massimo Scandura & Marco Apollonio

European Journal of Wildlife Research volume 57, pages 909–922 (2011)

Bijlage 2: Overzicht van aanvallen

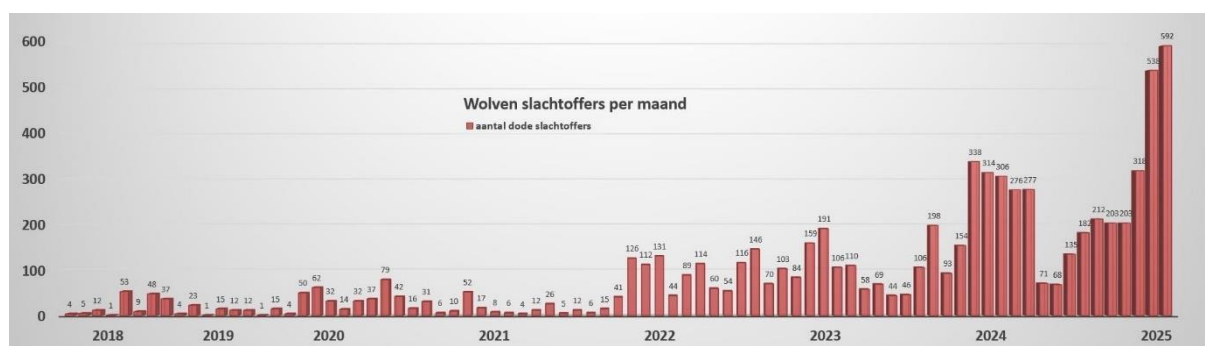
Periode 1 januari-22 februari 2025:

Provincie		Dood	Gewond	Vermist	Geeuthan aseerd	Totaal aantal dode slachtoffers	aantal dieren dood en vermist	aantal aanvallen
Drenthe		85	45	11	40	125	136	28
Fryslân		82	21		37	119	119	15
Gelderland		142	54	8	67	209	217	66
Groningen		18	1	6		18	24	7
Noord-Brabant					1	1	1	1
Overijssel		28	3	2	4	32	34	13
Utrecht		30	4	2	4	34	36	14
januari totaal		385	128	29	153	538	567	144

Drenthe		28	7		17	45	45	15
Fryslân		78	13	17	72	150	167	15
Gelderland		114	17	11	24	138	149	40
Groningen		12	4		1	13	13	5
Limburg		1				1	1	1
Overijssel		34	14	11	16	50	61	3
Utrecht		17	5	9	3	20	29	5
		284	60	48	133	417	465	84

totalen tm 22 februari 669 188 77 286 955 **1032** 228

Periode 2018 t/m februari 2025:

Bron: Bronbestanden BIJ12